

Gulbė giesmininkė

Tai miškingose ir pelkėtose buveinėse plytinčių didelių, seklių vandens telkinių paukštis, nors pastaraisiais metais įsikuria ir atvira kraštovaizdyje. Perėjimo vietose pasirodo dar kovo mėnesį ir pasirinktos teritorijos aplinkoje pora skraido garsiai trimtuodama, susišaukdamas su netoli teritorijas užsiėmusiais gentainiais. Tyrulių PAST tvenkiniuose kasmet peri ne mažiau kaip 5 poros gulbių giesmininkių.

Švygžda

Švygždos peri atvirose užmirkusiose, dažniausiai vikšvinėse pievose, žemapelkėse, raistų pakraščiuose, paežerių klampynėse. Lietuvoje pastebima nuo balandžio iki spalio, patinų švilpčiojimą galima išgirsti balandžio–liepos mėnesiais. Tyrulių durpyno teritorijoje skirtingais metais aptinkama nuo 7 iki 13 patinų.

Švygždų gausumui neigiamas įtakos turi bet koks šlapžemių sausinimas, užmirkusių atvirų žemapelkinių pievų užžėlimas nendrėmis ir krūmais, taip pat didelis plėšrūnų gausumas.

Plovinė vištelė

Įsikuria tankia viršvandene augalija apaugusiose vandens telkinių pakrantėse ir šios priedangos beveik niekuomet nepalieka, todėl paukščiai aptinkami tik pagal sutemos skleidžiamus būdingus balsus. Tyrulių durpyno tvenkiniuose atskirais metais gali perėti iki 13–15 porų. Tai viena gausiausių šios pietinės rūšies perėjimo vietų Lietuvoje.

LIETUVOS ORNITOLOGŲ DRAUGIJA (LOD)

yra nevyriausybinių narių organizacija, vienijanti gamtos apsaugai neabejingus Lietuvos žmones, kurie globoja ir stebi paukščius bei jų aplinką, rūpinasi jos išsaugojimu ir visuomenės ekologiniu švietimu, taip pat pilietiškai dalyvauja formuojant aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugos politiką. Nuo 1994 m. LOD mūsų šalyje atstovauja tarptautinei gamtosauginei organizacijai „Birdlife International“, kuri vienija daugiau nei 100 pasaulio šalių partnerius, besirūpinančius paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga.

Mes tikime, kad bendromis pastangomis, žiniomis ir patirtimi pasieksime, jog paukščių ir visos mus supančios gyvosios gamtos apsauga bus efektyvesnė, o jos būklė gerės.

Mes dirbame paukščiams ir žmonėms!

Lietuvos ornitologų draugija (LOD)

Naugarduko g. 47-3, LT-03208 Vilnius
Tel./faks. (8 5) 213 0498
El. paštas lod@birdlife.lt
www.birdlife.lt

LIETUVOS PAŽEISTŲ DURPYNŲ TVARKYMAS, ĮGYVENDINANT TYRULIŲ PAUKŠČIŲ APSAUGAI SVARBIOS TERITORIJOS (PAST) ATKŪRIMO DARBUS

(LIFE12 NAT/LT/001186)

www.tyruliai-life.lt

Projektą vykdo
LIETUVOS ORNITOLOGŲ DRAUGIJA
ir UAB „Didysis tyrulis“

APIE PROJEKTĄ

Šis lankstinukas parengtas įgyvendinant Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) ir UAB „Didysis tyrulis“ ketverių metų Europos Sąjungos aplinkos finansinio mechanizmo „LIFE+“ finansuojamą Tyrulių pelkės atkūrimo projektą „Lietuvos pažleistų durpynų tvarkymas, įgyvendinant Tyrulių paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) atkūrimo darbus“ (angl.: *Demonstrative restoration of the Tyruliai bog as a part of the initiative of the re-wetting of Lithuanian peatlands*, LIFE12 NAT/LT/001186). Projektą taip pat finansuoja LR aplinkos ministerija naudodama Lietuvos nacionalinio bendrojo finansavimo lėšas „LIFE+“ projektams įgyvendinti. Projekto pradžia – 2013 m. rugsėjis, planuojama pabaiga – 2017 m. rugpjūtis.

Pagrindinis projekto tikslas – pagerinti Tyrulių pelkės Paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) tikslinių rūšių – didžiųjų baublių (*Botaurus stellaris*), švygždų (*Porzana porzana*) ir pilkųjų gervių (*Grus grus*) – bei joms svarbių buveinių būklę ir padidinti šioms rūšims tinkamų buveinių plotus išeksploatuotose Tyrulių pelkės dalyse, atkuriant pelkinėms ekosistemoms atsikurti palankų hidrologinį režimą, taip pat mažinant nendrynų ir sumedėjusių augalijos plotus. Tikimasi, kad įgyvendinant numatytas teritorijos tvarkymo priemones pagerės ir kitoms vandens bei pelkių ekologinės grupės paukščių rūšims būtinos buveinių savybės. Be to, bus pasiektas teigiamas efektas mažinant anglies emisiją ir taip bus prisidėta sprendžiant klimato kaitos problemas.

Įgyvendinus projekto paraiškoje numatytas veiklas, tinkamas hidrologinis režimas bus atkurtas ne mažesniame nei 400 ha plote, o atvirų durpyno plotų pelkinės buveinės tvarkomos ne mažesniame nei 500 ha plote. Hidrologinio režimo atkūrimas taip pat užtikrins geresnę durpyno apsaugą nuo galimų gaisrų, o įrengtos tam tikrais laikotarpiais transporto priemonių judėjimą ribojančios priemonės leis sumažinti perinčių ar migruojančių paukščių trikdymą. Vykdomos viešinimo akcijos suteiks naudingos informacijos vietos gyventojams ir šalies visuomenei apie Tyrulių pelkės svarbą saugant nykstančias paukščių rūšis bei joms svarbias buveines, taip pat atkuriant žmogaus sunaikintas pelkines ekosistemas. Informacija apie projekto vykdomus darbus ir pasiektus rezultatus reguliariai pateikiama projekto interneto svetainėje tyruliai-life.lt.

TYRULIŲ PELKĖS GAMTINĖ VERTĖ

Tyrulių pelkė – unikalus pelkinių ekosistemų kompleksas Lietuvoje, savo užimamu plotu nusileidžiantis tik Čepkelių ir Žuvinto šlapžemių teritorijoms. Tai didžiausias išeksploatuotas pelkinis kompleksas šalyje su kadaise buvusia didžiausia šalies žemapelke. Bendras pelkynų plotas – apie 4 700 ha, pramoniniu būdu naudotas plotas sudaro 3 773 ha. Šiuo metu durpės kasamos tik centrinėje durpyno dalyje (apie 200 ha). Vertinama, kad per visą gavybos laikotarpį nukasta apie 40 proc. durpės tūrio.

Nepaisant kelis dešimtmečius trukusios durpių gavybos, šios teritorijos gamtosauginė vertė išliko palyginti didelė. Pastaruoju metu nenaudojamoje durpyno dalyse stebimi pelkės renatauralizacijos procesai, todėl tikimasi, kad įgyvendinus tikslingas gamtotvarkos veiklas įvairios pelkinės buveinės pradės atsikurti sparčiau. Dabar ištirtuose pelkės plotuose aptiktos penkių tipų pagal ES Buveinių direktyvą saugomos buveinės, tirtuose tvarkymo plotuose rastos 4 į Lietuvos raudonąją knygą (LRK) įrašytos augalų rūšys.

Pastaraisiais dešimtmečiais, prieš įgyvendinant projekto gamtotvarkos veiklas, Tyrulių pelkėje buvo aptikta 15 į LRK ir 14 į ES Paukščių direktyvos I priedą įrašytų paukščių rūšių. Šiuo metu, atlikus nemažai suplanuotų tvarkymo darbų, skirtingose buvusio durpyno dalyse, randama kiek daugiau nei 30 LRK paukščių rūšių, iš kurių 24 peri. Pastaraisiais metais Tyrulių PAST ornitologai taip pat suskaičiavo ne mažiau nei 33 į ES Paukščių direktyvos I priedą įrašytas paukščių rūšis, iš kurių 17 čia peri. Tačiau labiausiai džiugina, kad buvusio durpyno teritorijoje aptiktos gausios gulbių giesmininkių (*Cygnus cygnus*) ir plovinių vištelių (*Porzana parva*) populiacijos, kurios turėtų papildyti tikslinių Tyrulių PAST saugomų paukščių rūšių sąrašą.

Didysis baublys

Seklių vandens telkinių pakrančių paukštis, įsikuriantis tik didesniuose nendrynuose. Paplitęs visoje šalyje, tačiau dažniau aptinkamas ežeringesniuose pietų ir pietryčių Lietuvos rajonuose, žuvininkystės ūkiuose, upių žemupių ir apypelkių nendrynuose bei pan. Šalyje kasmet peri apie 800–1 000 porų. Tyrulių durpynė nuolat pastebima apie 20 baubiančių patinų. Lietuvoje panašaus gausumo vietinių populiacijų galima rasti tik Nemuno deltos ir Žuvinto nendrynuose.

Pilkoji gervė

Mūsų krašte plačiai paplitęs šlapių miškų ir žemapelkių paukštis. Tyrulių durpyno teritorijoje kasmet peri ne mažiau kaip 10 porų, o per rudeninę migraciją atvirose pelkės plotuose priskaičiuojama iki 2 000 vienu metu besišilsinčių paukščių. Tai viena svarbiausių migruojančių gervių ilgalaikio apsistojimo vietų ne tik mūsų krašte, bet ir visame Pabaltjyje.

